

INHOUD

WOORD VOORAF	v
DANKWOORD	vii
INLEIDING	1
 <i>DEEL I. BURGERLIJKE AANSPRAKELIJKHEID VOOR ARBEIDS- ONGEVALLLEN EN BEROEPSZIEKTEN</i>	
7	
 INLEIDING	
9	
 HOOFDSTUK I. DE MAATSCHAPPELIJKE CONTEXT VAN DE 19e EEUW ALS KATALYSATOR	
11	
§ 1. De gebrekkige regeling van de talrijke arbeidsongevallen in de negentiende eeuw: de mens als machine	11
§ 2. Factoren die de totstandkoming van sociale wetgeving verhinderden	15
1. Economisch liberalisme en ‘laissez faire social’	15
2. Algemeen aanvaarde moraal	19
3. Nadruk op privé-initiatief en het principe van de ‘gesubsidieerde vrijheid’	21
A. Maatschappijen voor onderlinge bijstand	21
B. Privéverzekeringen	24
4. Vrees voor verslechtering van de concurrentiepositie van de Belgische industrie	27
§ 3. Factoren die het ontstaan van sociale wetgeving bevorderden	27
1. Mentaliteitsverandering	28
A. Het oproer van 1886	28
B. Het einde van de schoolstrijd	29
C. <i>Rerum Novarum</i>	30

D. Invoering algemeen stemrecht	30
E. Gevolg van de mentaliteitsverandering	31
2. De opkomst van de socialisten en het voorbeeld van Bismarck	32
3. Invloed van de invoering van sociale wetgeving in het buitenland	33
4. Invloed van de rechtspraak en invoering van de burgerlijkepartij- stelling	35

HOOFDSTUK II.

AANLOOP TOT DE ARBEIDSONGEVALLENWET 37

§ 1. Jurisprudentiële evolutie op grond van het gemeen recht	37
1. Mogelijke aansprakelijkheidsgronden	37
2. De problemen bij de toepassing van het gemeen recht	42
3. Ruimere interpretatie door de rechtspraak	44
§ 2. Doctrinale uitbreiding van de werkgeversaansprakelijkheid	51
1. Contractuele aansprakelijkheid en omkering van bewijslast (1883-1884) – De theorie van Sauzet et Saintelette	52
A. De theorie in de rechtsleer	52
B. De theorie gewogen door de rechtspraak – en te licht bevonden	57
C. Wettelijke bevestiging van deze theorie?	60
D. Huidige toepassing van de veiligheidsverplichting van de werkgever	62
2. Aanpassing artikel 1382 B.W. (1888) – De theorie van Pirmez	64
3. Aanpassing art. 1384 B.W. (1897) – De theorie van Josserand en Saleilles	66
§ 3. Buitenlandse voorbeelden inzake vergoeding van arbeidsongevallen	69
1. Verplichte verzekering voor professionele risico's	70
A. Het Duitse voorbeeld: Unfallversicherungsgesetz uit 1884	70
B. Het Nederlandse voorbeeld: de Ongevallenwet van 1901	72
C. Het voorstel van de Commissie voor de Nijverheidsarbeid uit 1886	73
2. Aansprakelijkheid voor professionele risico's: het Franse voorbeeld	75

HOOFDSTUK III.	
DE WETTELIJKE REGELING VAN DE PROFESSIONELE RISICO'S 77	
§ 1.	Arbeidsongevallenwet 1903 77
1.	Parlementaire voorgeschiedenis van de arbeidsongevallenwet 78
2.	Principe van de arbeidsongevallenwet: professioneel risico en <i>bloc du risque</i> 80
3.	Inhoud van het historisch compromis 83
A.	De belangen van de slachtoffers 83
1.	Automatische vergoeding 83
2.	Garantie van betaling 85
a.	Verzekeringsplicht of facultatieve verzekering? 85
b.	Garanties bij de facultatieve verzekering 86
B.	De belangen van de werkgevers 88
1.	Beperkte aansprakelijkheid 88
2.	Beperkte vergoeding 91
4.	Enkele bijzonderheden van de eerste Arbeidsongevallenwet 93
A.	Uitsluiting van beroepsziekten 93
B.	De werkgever als slachtoffer van een arbeidsongeval 94
C.	Openbare orde karakter 95
D.	Gebrek aan preventiemaatregelen 95
§ 2.	Beroepsziektewet 1927 99
1.	Aanzet tot het ontstaan van een wettelijke regeling voor beroepsziekten 99
2.	De Beroepsziektenwet 1927 102
A.	Totstandkoming 102
B.	Geen individueel, maar een collectief stelsel 103
C.	Preventie 105
§ 3.	Arbeidsongevallenwet Overheidspersoneel 108
 BESLUIT BIJ EERSTE DRIE HOOFDSTUKKEN: SOCIALE CONTEXT EN ONTSTAAN VAN EEN WETTELIJK REGIME INZAKE PROFESSIONELE RISICO'S 115	
1.	Het basisgegeven: de arbeidsongevallenproblematiek 115
2.	Het probleem: het falen van het aansprakelijkheidsrecht 116
3.	Het antwoord op dit falen: de arbeidsongevallenwetten 118

HOOFDSTUK IV.	
AANSPRAKELIJKHEID EN IMMUNITEIT BIJ PROFESSIONELE RISICO'S: EVOLUTIE VAN DE PRINCIPES VAN HET 'HISTORISCH COMPROMIS'	123
Inleiding	123
§ 1. Eerste pijler: aansprakelijkheid van de werkgever	123
1. Invoering verzekeringsplicht van de werkgever	124
A. Invoering verzekeringsplicht	124
1. Verzekeringsplicht voor werkgevers in de privésector	124
2. Geen verzekeringsplicht voor de overheid	126
B. Verzekering of sociale zekerheid?	127
C. Integratie professioneel risicostelsel in algemene regeling arbeidsongeschiktheid?	131
2. Prioriteit van de arbeidsongevallenwet boven het gemeen recht	134
A. Regeling vóór 1971	134
B. Arbeidsongevallenwet 1971 en de wetwijziging in 1978	135
C. Voor- en nadelen van het optierecht	138
D. Arbeidsongevallenwet Overheidspersoneel: behoud van het optierecht	142
E. Ter vergelijking: optierecht inzake beroepsziekten	144
§ 2. Tweede pijler: het wettelijk forfait	147
1. Gedekte en niet gedekte schade	147
2. Uitzondering op het wettelijk forfait: opzet van het slachtoffer of zijn rechthebbenden	155
A. Opzet vanwege het slachtoffer	156
B. Opzet vanwege de rechthebbenden van het slachtoffer	162
§ 3. Derde pijler: de burgerlijke immuniteit van de werkgever, zijn lasthebbers en aangestelden	164
1. Principe	164
2. Begunstigden van de burgerlijke immuniteit	167
A. Werkgever	167
B. Aangestelden	169
C. Lasthebbers	173
3. Uitzonderingen op de burgerrechtelijke immuniteit	174
A. Schade aan goederen van de werknemer	175
B. Arbeidswegongevallen en verkeersongevallen	177
1. Arbeidswegongevallen	177
2. Verkeersongevallen	181

3.	Samenloop met de Wet Aansprakelijkheid Motorvoertuigen	190
4.	<i>De lege ferenda?</i>	193
C.	Opzet van de werkgever, van diens aangestelden of lasthebbers	197
1.	Bij arbeidsongevallen	197
a.	Opzet van de werkgever	197
b.	Opzet van aangestelden en lasthebbers	201
2.	Bij beroepsziekten	204
a.	Opzet van de werkgever	204
b.	Opzet van aangestelden en werklieden	205
3.	Inconsistenties van het begrip ‘opzet’	205
4.	Opzet op de helling?	207
D.	Zware overtreding van de welzijnsreglementering	209
1.	Bij beroepsziekten	209
a.	Principe	209
b.	Bijzondere aard van de bepaling	210
c.	Doeltreffendheid van de bepaling	212
2.	Bij arbeidsongevallen	214
a.	Principe	214
b.	Toepassingsvoorwaarden	217
c.	Doeltreffendheid van de bepaling	221
3.	Onverschoonbare fout bij arbeidsongevallen en beroepsziekten in Frankrijk	223
a.	Invulling van het begrip ‘faute inexcusable’ naar Frans recht	223
b.	Invoering van de ‘onverschoonbare fout’ in België	228
4.	Ter vergelijking: de zorgplicht van de werkgever in Nederland en evolutie naar een EGB	236
a.	Huidig systeem: zorgplicht en aansprakelijkheid	236
b.	Toekomstig recht: de Extra Garantierегeling Beroepsrisico’s	241
5.	Mogelijke oplossingen i.v.m. de asbestproblematiek	249
a.	Problematiek	249
b.	Oplossing: fondsvorming	251
4.	Tegenwerpelijkheid van de burgerrechtelijke immuniteit	258
A.	Vordering krachtens de Arbeidsongevallenwet?	258
1.	Arbeidsongevallenvergoeding voorbehouden voor slachtoffer en in de wet opgenomen rechthebbenden	258
2.	Arbeidsongevallenrente voor samenwonende partners? ..	259

3.	Arbeidsongevallenrente voor wettelijk samenwonende partners?	265
4.	<i>De lege ferenda?</i>	269
B.	Vordering krachtens het gemeen recht?	271
1.	Absoluut karakter van de immuniteit	271
2.	Beperking van het absolute karakter van de immuniteit ..	273
3.	Gevolgen van deze rechtspraak	279
5.	Aansprakelijkheid van derden voor arbeidsongevallen	281
BESLUIT		285
1.	Gebrek aan onderlinge afstemming van diverse regimes	285
2.	Probleem inzake het begrippenkader, vooral wat het begrip opzet betreft	287
3.	De burgerlijke immuniteit in vraag gesteld	290
 DEEL II. ANDERE AANSPRAKELIJKHEIDSREGELS IN DE ONDERNEMING		303
 INLEIDING		305
 HOOFDSTUK I.		
AANSPRAKELIJKHEID VOOR SCHADE AAN 'DERDEN'		307
§ 1.	Aansprakelijkheid van de werkgever tegenover 'derden'	307
1.	Aansprakelijkheid van de werkgever voor aangestelden	308
A.	Principe en grondslag van de aanstellersaansprakelijkheid	308
B.	Toepassingsgebied	309
1.	Het begrip "aanstelling"	309
2.	Gelegenheidsaanstelling	311
3.	Terbeschikkingstelling: probleem bij arbeidsongevallen ..	316
a.	Problematiek bij terbeschikkingstelling van werknemers	317
b.	Problematiek bij alternatieve tewerkstellingsvormen ..	319
c.	Problematiek bij uitzendarbeid	321
d.	Kritische analyse	327
e.	Oplossingen in het buitenland	331
f.	Problematiek bij beroepsziekten	337

C.	Toepassingsvoorwaarden	337
1.	Schade aan derden	337
2.	Onrechtmatige daad van de aangestelde	338
3.	In de bediening	340
a.	Ruime interpretatie van het begrip ‘in de bediening’ ..	340
b.	Misbruik van functie	342
D.	Samenloop met andere aansprakelijkheidsgronden	345
1.	Aansprakelijkheid voor zaken en dieren	345
2.	Aansprakelijkheid van ouders	348
3.	Aansprakelijkheid van onderwijzers	350
4.	Aansprakelijkheid voor geesteszieken	352
2.	Aansprakelijkheid ‘als aansteller’ voor overheidspersoneel	353
A.	Oude regeling: de aansprakelijkheid voor “organen”	354
1.	Principe en grondslag van de “orgaantheorie”	355
2.	Onderscheid tussen organen en aangestelden	356
3.	Toepassingsvoorwaarden	357
a.	Fout van het orgaan	357
b.	Binnen de wettelijke bevoegdheden	358
c.	Gevolgen van de aansprakelijkheid als orgaan	360
4.	Uitzonderingsregimes bij overheidspersoneel	360
a.	Loodsen	360
b.	Politie en militairen	363
B.	Een nieuwe aansprakelijkheidsregeling voor het overheids- personeel: aansprakelijkheid ‘als aansteller’	365
§ 2.	Aansprakelijkheid van de werknemer tegenover derden	368
1.	Aansprakelijkheidsbeperking bij werknemers	369
A.	Principes van de aansprakelijkheidsbeperking voor werknemers	369
1.	Ontstaansgeschiedenis	369
2.	Problematiek bij insolvabiliteit van de werkgever	373
3.	Toepassingsgebied	376
4.	Toepassingsvoorwaarden	377
a.	Schade aan derden	377
b.	Tijdens de uitvoering van de arbeidsovereenkomst ...	377
c.	Gekwalificeerde fout van de werknemer	379
B.	De toepassing van artikel 18 Arbeidsovereenkomstenwet bij werknemers op wie een vermoede of objectieve aansprakelijkheid rust	384
1.	Aansprakelijkheid van de aansteller	384
2.	Aansprakelijkheid als bewaarder van een zaak of een dier	384

3.	Aansprakelijkheid van onderwijzers	388
a.	Onderwijzers verbonden met een arbeidsovereenkomst	388
b.	Onderwijzers tewerkgesteld in een statuut	391
4.	Aansprakelijkheid van de ouders	393
a.	Invloed van artikel 18 bij minderjarige werknemers ...	393
b.	Ouder als werknemer	394
C.	Invloed van artikel 18 Arbeidsovereenkomstenwet inzake aansprakelijkheid motorvoertuigen	396
D.	Invloed van artikel 18 Arbeidsovereenkomstenwet inzake arbeidsongevallen	397
2.	Aansprakelijkheidsbeperking bij overheidspersoneel	398
A.	Oude regeling (vóór 2003)	398
1.	Geen aansprakelijkheidsbeperkingen voor personeelsleden-organen	398
2.	Uitzonderingen voor bepaalde categorieën personeel	400
B.	Aansprakelijkheidsbeperking sinds 2003	402
1.	Toepassingsgebied: statutair personeelslid van de overheid	403
2.	Toepassingsvoorwaarden	405

HOOFDSTUK II.

AANSPRAKELIJKHEID VOOR SCHADE BINNEN DE ONDERNEMING .. 407

§ 1.	Aansprakelijkheid van de werknemer voor schade aan de werkgever ...	407
1.	Eigen schade van de werkgever: aansprakelijkheid beperkt door artikel 18 arbeidsovereenkomstenwet	407
A.	Schade aan de werkgever	408
B.	Gekwalificeerde fout van de werknemer	409
C.	Mogelijke varianten inzake aansprakelijkheidsbeperking	411
2.	Regresmogelijkheden van de werkgever	416
A.	Beperkt door artikel 18 Arbeidsovereenkomstenwet (maar niet helemaal)	416
B.	Mogelijke varianten inzake aansprakelijkheidsbeperking	417
C.	Specifieke regels voor regres door de overheid?	421
1.	Regeling vóór 2003: geen aansprakelijkheidsbeperkingen	421
2.	Aansprakelijkheidsbeperking sinds 2003	424

§ 2.	Aansprakelijkheid van de werkgever voor schade van de werknemer . . .	426
1.	Schade aan de persoon van de werknemer	426
2.	Schade aan goederen van de werknemer	427
A.	Geen aansprakelijkheidsbeperking voor schade aan goederen van werknemers	427
B.	Wel specifieke schadevergoedingen voor politieambtenaren . . .	429
C.	Schade aan eigen goederen veroorzaakt door een eigen fout van de werknemer	430
§ 3.	Aansprakelijkheid van de werknemer voor schade aan een collega-werknemer	432
	BESLUIT	433
	<i>DEEL III. ASPECTEN VAN VERZEKERING VAN BURGERLIJKE AANSPRAKELIJKHEID BINNEN DE ONDERNEMING</i>	437
	INLEIDING	439
	HOOFDSTUK I.	
	VERZEKERING VOOR ARBEIDSONGEVALLEN	441
§ 1.	Toepasselijkheid van de Wet Landverzekeringsovereenkomst op de arbeidsongevallenverzekering	441
§ 2.	Kwalificatie van de arbeidsongevallenverzekering	442
§ 3.	Verzekeringsovereenkomst voor arbeidsongevallen	452
1.	Verzekeringsplicht	452
A.	In de privésector	452
B.	Facultatieve mogelijkheid tot verzekering van overheidspersoneel	454
2.	Partijen bij de verzekeringsovereenkomst	461
3.	Specifieke verplichtingen van de werkgever in het raam van de arbeidsongevallenverzekering	462
A.	Verzekerd risico en verplichte mededelingen	462
B.	Betaling van de premie	465
C.	Aangifte van de lonen	466
D.	Aangifte van het schadegeval	467
E.	Preventie	468
4.	Verval en uitsluiting van dekking	471

A.	Onderscheid tussen verval en uitsluiting	471
B.	De bijzondere situatie van “opzet”	473
C.	De bijzondere situatie van de zware fout	475
D.	Mogelijke gevolgen	478
1.	Niet-tegenwerpelijkheid tegen verzekerde	478
2.	Verhaalsmogelijkheden	480
a.	Arbeidsongevallenverzekering als aansprakelijkheidsverzekering	481
b.	Arbeidsongevallenverzekering als persoonsverzekering	484
§ 4.	Subrogatoire vordering door de arbeidsongevallenverzekeraar tegen de aansprakelijke	485
1.	Subrogatie tegen de derde aansprakelijke	486
A.	Quasi-subrogatie	486
B.	Gedeelde aansprakelijkheid	491
1.	Tussen het slachtoffer en een aansprakelijke derde	491
2.	Tussen een aansprakelijke derde en een begunstigde van de burgerrechtelijke immunititeit	494
C.	Problematiek bij gedeeltelijke insolvabiliteit van de derde-aansprakelijke	499
D.	Subrogatoire vordering in buitenlandse wetgeving	505
2.	Is subrogatie of verhaal mogelijk tegen personen die een immuniteit genieten?	511
A.	Tegen de werkgever	511
B.	Tegen de werknemers	515
C.	Invloed van de Wet Aansprakelijkheid Motorvoertuigen	518
D.	Verhaal tegen werkgever en werknemers in buitenlandse wetgevingen	520
1.	Bij opzettelijke fout of zware nalatigheid in Duitsland	520
2.	Verschillende regresmogelijkheden voor de <i>Caisse</i> in Frankrijk	522
3.	Bij opzet of bewuste roekeloosheid in Nederland	524
3.	Verhaal van de werkgever voor het gewaarborgd loon	527
A.	Gewaarborgd loon bij arbeidsongevallen	528
B.	Wat als de aansprakelijke een werknemer is?	535
4.	Subrogatie en verhaal vanwege de tewerkstellende overheid	536
A.	Subrogatoire vordering op basis van de Arbeidsongevallenwet Overheidspersoneel	537
1.	Vanwege de tewerkstellende overheid zelf	537
2.	Vanwege de verzekeraar van de overheid	539

B. Eigen recht op basis van artikel 1382 B.W.	542
1. Subrogatoire vordering versus eigen recht	542
2. Theorie van de doorbraak van het causaal verband inzake loondoorbetalingsplicht	544
3. Belang voor aansprakelijkheidsverdeling	548
4. Conclusie voor de toekomst?	550
 TUSSENBSLUIT	 553
1. De arbeidsongevallenverzekering tussen aansprakelijkheids- en persoonsverzekering	553
2. Verhaal bij arbeidsongevallen	554
3. Is een tweesporenbeleid in het aansprakelijkheidsrecht zinvol voor België?	563
 HOOFDSTUK II. DE ‘VERZEKERING’ INZAKE BEROEPSZIEKTEN	 567
§ 1. Financiering en structuur van de beroepsziekteverzekering	567
§ 2. Collectieve aansprakelijkheid	568
§ 3. Risico en preventie	570
1. Preventie door premievorming?	570
2. Arbeidsgerelateerde ziekten	572
§ 4. Subrogatie bij beroepsziekten	576
 HOOFDSTUK III. VERZEKERING VOOR ANDERE SCHADE: DE VERZEKERING BA EXPLOITATIE	 581
§ 1. Algemeen	582
§ 2. Basisdekking	585
1. Evolutie van de basisdekking	585
2. Gedekte personen	586
A. Verzeekerden	586
B. Derden	587
3. Gedekte aansprakelijkheid	589
4. Gedekte activiteiten	591
5. Gedekte schade	593

§ 3.	Uitsluitingen en verval	600
1.	De bijzondere situatie van ‘opzet’	601
2.	De bijzondere situatie van de zware fout	602
3.	Uitsluitingen	606
A.	Schade veroorzaakt door motorvoertuigen	606
B.	Andere mogelijke uitsluitingen	612
§ 4.	Bijkomende dekking voor terbeschikkingstelling van werknemers	615
1.	Voor schade aan derden	615
2.	Voor arbeidsongevallen	616
§ 5.	Subrogatie en verhaal	618
1.	Subrogatie door de verzekeraar	618
2.	Verhaal door de verzekeraar	619
	BESLUIT	621
	<i>ALGEMEEN BESLUIT VAN HET ONDERZOEK</i>	<i>627</i>
	1. Het professionele risico: erfenis van het verleden?	627
	2. Het professionele risico: fundament voor de toekomst?	632
	A. Behoud van een afzonderlijk stelsel voor professionele risico’s	632
	B. Afschaffing van een afzonderlijk stelsel voor professionele risico’s	638
	BIBLIOGRAFIE	649
	TREFWOORDENREGISTER	677